

Managementsamenvatting

> Benut potentieel

Evaluatie programma
DoelmatigheidsOnderzoek 2006-2017

Utrecht, 15 juni 2018
dr. Steef Baeten
ir. Jolien de Haas
Myrte Tjoa, Bsc
ir. Saskia van der Erf

SiRM. Strategies
in Regulated
Markets

Managementsamenvatting

Het ZonMw programma DoelmatigheidsOnderzoek (DO) financiert sinds 1999 onderzoek dat kennis over doelmatigheid in de curatieve zorg oplevert.

VWS verzocht ZonMw bij de opdrachtverlening van DO 19-21 het programma te laten evalueren op zowel het proces als de impact van het programma. ZonMw heeft daarvoor een externe evaluatiecommissie ingesteld. Deze onafhankelijke commissie bestaat uit deelnemers die samen een afspiegeling van de stakeholders van het programma vormen (patiënten, onderzoekers, zorgverleners, zorgaanbieders, zorgverzekeraars en beleidsmakers). De commissie heeft SiRM gevraagd om hen bij de evaluatie te ondersteunen.

Onderzoeksaanpak

De evaluatie is gebaseerd op inzichten uit interviews, een focusgroep, desk research en een online vragenlijst aan projectleiders. SiRM heeft voor de evaluatie ruim 60 experts, projectleiders en andere stakeholders van het programma geraadpleegd. We hebben desk research uitgevoerd voor de proces- en de impactevaluatie. Voor de impactevaluatie hebben we de uitkomsten uit het desk research verrijkt met de resultaten van een online vragenlijst.

De gezondheidswinst en monetaire opbrengsten – onderdeel van de impact – heeft SiRM berekend op basis van 24 geselecteerde high potential projecten. We spraken hiervoor met alle 24 projectleiders.

Procesevaluatie programma DO

De beoordelings- en strategische commissies van het programma DO en de deelnemers aan de focusgroep vinden dat het programma weer onderzoek naar de organisatie van zorg zou moeten subsidiëren. Zij geven aan dat onderzoek naar bijvoorbeeld substitutie en taakherschikking bij uitstek bij kunnen dragen aan het doelmatig leveren van zorg in Nederland. Vanaf 2014 subsidieert het programma DO geen onderzoek meer naar de organisatie van zorg omdat dit vaak een ander type onderzoek vereist en om een andere samenstelling van de beoordelingscommissie vraagt.

Naast open subsidierondes, bestaat het programma DO sinds 2013 ook uit gerichte subsidierondes. In de open subsidierondes is het aandeel van subsidies voor projecten in de MSZ relatief hoog, vergeleken met het aandeel van MSZ van de totale zorguitgaven, terwijl ouderenzorg juist een relatief laag aandeel subsidies krijgt. Het is – met name door de korte looptijd – te vroeg om conclusies te trekken over de gerichte subsidierondes van het programma DO. Binnen de gerichte rondes is budget geoormerkt voor door beleidspartijen geagendeerde onderwerpen. Het proces van agendering door beleidspartijen is nog volop in ontwikkeling.

Voor de selectie van subsidieaanvragen zien geïnterviewden ZonMw als de aangewezen partij. Zij spreken van een gedegen systeem van subsidiebeoordeling.

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan dat de implementatie van onderzoeksresultaten onvoldoende tot stand komt, ondanks het steeds concreter invullen van subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria met betrekking tot implementatie door ZonMw. Zij geven aan dat regulerende instanties en marktpartijen een actievere rol moeten spelen om de implementatie te vergroten.

Impactevaluatie programma DO

De wetenschappelijke opbrengsten van het programma DO zijn hoog. Driekwart van de onderzoeken leidde tot een publicatie waarvan circa 90% in internationale tijdschriften, vooral in tijdschriften die tot de top 25% van hun vakgebied behoren.

Ook de maatschappelijke opbrengsten lijken aanzienlijk te zijn: De aandacht voor doelmatigheid(sonderzoek) is het afgelopen decennium toegenomen. Circa 30% van de onderzoeksresultaten is in een richtlijn terechtgekomen.

De door het programma DO gesubsidieerde projecten hebben hoge gezondheidswinst en monetaire opbrengsten opgeleverd. Het programma heeft ruim 7.500 levensjaren in volledige gezondheid (QALY's) opgeleverd en de behaalde geschatte netto opbrengsten¹ zijn € 1,1 miljard, waarvan € 0,3 miljard gemonetariseerde QALY winst. Het betreft de gezondheidswinst en monetaire opbrengsten van 24 door SiRM geselecteerde high potential projecten gesubsidieerd door het programma DO. € 480 miljoen van de netto opbrengsten zijn kostenbesparingen, waarvan € 280 miljoen op zorgkosten en de overige € 200 miljoen op maatschappelijke kosten.² Wij hebben niet na kunnen nagaan wat de daadwerkelijke impact van de besparingen op uitgaven aan de zorg is. De verwachting is dat de financiële ruimte die ontstaan is, opgevuld is door andere zorgactiviteiten.

De gezondheidswinst en monetaire opbrengsten zoals SiRM deze berekend heeft, betreffen enerzijds een onderschatting en anderzijds mogelijk een overschatting:

- Een onderschatting omdat slechts voor 24 high potential projecten (van de 308 afgeronde projecten) de monetaire opbrengsten zijn berekend met conservatieve aannames, zoals dat een interventie nooit langer dan tien jaar besparingen oplevert.
- Een mogelijke overschatting omdat we de opbrengsten van de projecten geheel toeschrijven aan het programma DO, de opbrengsten uit een onderzoeksetting extrapoleren en de implementatiegraad van een interventie inschatten op basis van interviews met projectleiders en desk research.

SiRM constateert dat de opbrengsten van het programma DO veel hoger hadden kunnen zijn: er is nog een groot onbenut potentieel omdat de implementatie van resultaten achterblijft. Met ambitieus realistische implementatiegraden had de gezondheidswinst 13.000 gewonnen levensjaren in volledige gezondheid geweest en hadden de netto opbrengsten € 4,1 miljard kunnen zijn.

¹ Behaald omdat we het gebruik van de interventie in de Nederlandse praktijk hebben kunnen achterhalen bij de projectleiders. Geschat omdat we de uitkomsten van de interventie, die we in onze berekeningen gebruiken, hebben overgenomen uit de eindverslagen.

² Zoals besparingen op absentisme (afwezigheid van werk) en presentisme (gereduceerde effectiviteit op werk).

Aanbevelingen

SiRM adviseert ZonMw om – in overleg met VWS – met het programma DO weer onderzoek naar de organisatie van zorg te subsidiëren. ZonMw zal hierbij moeten nagaan of de huidige beoordelingscommissie voldoende geëquipeerd is om dergelijk onderzoek te beoordelen, of dat hiervoor beter een nieuwe commissie kan worden ingesteld.

De andere aanbevelingen richten zich met name op het versterken van de rol van marktpartijen en regulerende instanties bij de implementatie van onderzoeksresultaten:

- De Federatie Medisch Specialististen (FMS) en de wetenschappelijke verenigingen (WV-en) kunnen (nog) intensiever optrekken met ZonMw om te waarborgen dat onderzoeksresultaten in richtlijnen terechtkomen en dat zij geïmplementeerd worden. SiRM adviseert de WV-en daarnaast om artsen actief voor te lichten over de onderzoeksresultaten, met name van Zorgevaluatie projecten.
- Zorgverzekeraars kunnen een actievere rol spelen bij de implementatie. Als sprake is van financiële belemmeringen, zouden zorgverzekeraars en zorgaanbieders dat samen moeten oplossen, bijvoorbeeld door shared savings contracten te sluiten. Om hun rol goed op te pakken, hebben zorgverzekeraars wel informatie op projectniveau nodig.
- Patiëntvertegenwoordigers kunnen invloed uitoefenen op de implementatie van onderzoeksresultaten. Grotere daadwerkelijke betrokkenheid bij de opzet en uitvoering van onderzoek is van belang om patiëntvertegenwoordigers in de juiste positie te brengen en het commitment bij hen te creëren. Daarvoor hebben patiëntvertegenwoordigers, net als zorgverzekeraars, op hen toegesneden informatie vanuit ZonMw nodig.
- ZIN kan implementatie van onderzoeksresultaten aanjagen. Dit past ook binnen haar programma Zinnige Zorg. ZIN heeft aangegeven zich actief te willen richten op Zorgevaluatie.

SiRM adviseert ZonMw om een informatiesysteem op te zetten met (sturings)informatie voor betrokkenen. Dit systeem zou ook informatie moeten bevatten over het al dan niet terechtkomen van onderzoeksresultaten in een richtlijn en waar de onderzoeksresultaten in de praktijk geïmplementeerd zijn/worden. Daarnaast beveelt SiRM ZonMw aan om de onderzoeksresultaten actiever te verspreiden. Dit kan 'live' door bijvoorbeeld presentaties te houden, maar ook door via het informatiesysteem marktpartijen – die belang hebben bij implementatie van onderzoeksresultaten – te attenderen op voor hen interessante projecten.

Tenslotte adviseren we om over drie tot vijf jaar een evaluatie uit te voeren naar het functioneren van de gerichte rondes van het programma DO.

De titel van dit rapport is met opzet ambigu. Enerzijds is 'benut' te lezen als een voltooid deelwoord; het programma DO heeft ruim 7.500 levensjaren in volledige gezondheid (QALY's) en € 1,1 miljard netto opbrengsten opgeleverd; **benut potentieel**. Anderzijds is 'benut' ook te lezen als gebiedende wijs. We constateren dat de opbrengsten van het programma DO veel hoger hadden kunnen zijn en roepen partijen op om het potentieel aan gezondheidsverbetering en kostenbesparing meer te benutten; **benut potentieel!**